

8. Федорова М.А. Виховання моральних цінностей у контексті проблеми наступності між дошкільною освітою та початковою школою / М.А.Федорова // Нові технології навчання :науково-методичний зб. / Інститут інноваційних технологій змісту освіти МОН України. – К., 2015. – Вип. 86. Частина 2. – С. 130-134.
9. Філімонова Т. В. Психолого-педагогічні засади організації наступності в національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку та учнів перших класів [Електронний ресурс] / Т. В. Філімонова // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2016. - Вип. 72(1). - С. 67-71. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_72\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_72(1)_15).

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анна Караульна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.В.Колосова, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES OF FORMATION OF COMMON HUMAN VALUES OF PUPILS OF THE PRIMARY SCHOOL

Anna Karaulna, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкрито психолого-педагогічні особливості формування загальнолюдських цінностей учнів молодшого шкільного віку. Представлені прийоми та методи покращення процесу формування загальнолюдських цінностей, які слід інтегрувати в навчально-виховний процес початкової школи: медитація, візуальне сприйняття, рольові ігри, сторітеллінг, анекдоти, груповий спів, групова робота, рефлексивна практика.

Ключові слова: загальнолюдські цінності, освіта, молодші школярі, навчальна стратегія, прищеплення.

Abstract. Psychological and pedagogical features are revealed in the work, prescribing universal results, which are taught to students. Introducing techniques and techniques that are enhanced by the results of human outcomes used in the elementary education process: meditation, visual perception, role-playing games, web pages, anecdotes, group communication, group work, reflective practice.

Key words: human values, education, younger students, educational strategy, grafting.

Постановка наукової проблеми. У сучасному амбітному світі, здається, що людина компрометована своїми цінностями, цілісністю та характером до заробляння все більшого і більшого багатства. Через це є видимою надмірна корупція, протиправна діяльність, жорстока поведінка та аморальне споживання, що відбувається повільно із руйнуванням хребта українського суспільства, нації та світу. Тому існує нагальна потреба у поширенні ціннісної освітньої системи, що стосується особливо людських цінностей і важливою для соціуму реорганізації вітчизняних освітніх систем. Молодший шкільний вік – це сенситивний період для передачі знань про соціальні, загальнолюдські цінності, для того, щоб правильно їх розуміти.

Сформовані у свідомості дитини уявлення про цінності будуть вести її протягом усього життя, важливо, щоб вони були сформовані на благородних принципах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природа цінностей, особливості їх становлення і формування були предметом багатьох наукових досліджень. Аспекти проблеми духовно-моральних цінностей порушувалися у працях С. Анісімова, М. Бердяєва, О. Дробницького, І. Канта, В. Тугарінова та ін. Питанням формування моральних цінностей особистості присвячено роботи І. Беха, Г. Ващенко, Т. Дем'янюк, В. Шадрикова та ін. Значною мірою формування уявлень про ідеали, життєві пріоритети, духовно-моральні цінності залежить від першого вчителя. Від основ, закладених учителем на початковому етапі виховання, залежить те, ким стануть майбутні громадяни України [6].

Мета статті полягає у розкритті психолого-педагогічних особливостей формування загальнолюдських цінностей учнів молодшого шкільного віку. Найважливішою причиною формування ціннісних орієнтацій є виховання. Сучасна модель освіти сприяє непропорційному розвитку моральних цінностей в учнів. Така модель освіти акцентує увагу на когнітивну сферу не надаючи переваги на афективну область, яка призводить до відчуження голови та серця. Основною метою формування загальнолюдських цінностей є пробудження в дитини бажання бути моральною.

Зважаючи на те, що основним джерелом моральних вчинків особистості учня початкової школи є система внутрішніх цінностей, виховні завдання мають спрямовуватися на розвиток моральної саморегуляції, виховання довільної поведінки, цілеспрямованої позитивної діяльності за здалегідь визначеною метою. Ці завдання пов'язані з необхідністю перетворення суспільних моральних норм у внутрішні регулятори діяльності для досягнення єдності моральної свідомості, моральних почуттів і позитивної поведінки [8].

Виклад основного матеріалу. Одним з основних шляхів формування духовно-моральних цінностей молодших школярів є вдосконалення змісту навчально-виховної роботи школи. Вона має пронизувати усі ланки освітнього процесу і, передусім, виховний процес, що є одним з найголовніших напрямків роботи школи й охоплює організацію усієї життєдіяльності дитини. Уточнення й конкретизація змісту роботи щодо формування духовно-моральних цінностей повинна здійснюватися за двома напрямками: відповідно до морально-етичних установ суспільства; відповідно до вікових особливостей і психічних форм їх засвоєння [1].

Досягти оптимальних результатів у духовно-моральному вихованні можна за умови широкого використання в освітньому процесі завдань, що мають інтегрований зміст, таких, що дають відчуття об'єктивної реальності, тобто сприяють створенню цілісного образу світу, систему знань про людину. Особистість учителя у цьому процесі – важливий чинник, що позначається на системі цінностей учнів. Необхідною умовою успішного формування моральних цінностей молодшого школяра є єдність навчального процесу та позакласної роботи [2].

Через зміст навчальних предметів реалізуються різні напрями виховання, що сприяє формуванню та засвоєнню найважливіших загальнолюдських моральних цінностей. Водночас, формування моральних цінностей у молодших школярів базується на необхідності допомогти дитині повноцінно увійти в існуючий навколо неї світ, не втрачаючи при цьому своєї індивідуальності, свого власного неповторного світу. А його потрібно шукати у національно-історичних, соціальних, психологічних і культурних особливостях. Тож освіта науковцями визначається як «система психолого-педагогічних умов, засобів і чинників, а також ціннісних орієнтації, формування і реалізації набутих компетентностей, що забезпечує процес і результат становлення, розвитку фізично, морально і психологічно здорової особистості, соціалізації її упродовж життя [10].

Нами було узагальнено деякі загальні методи та прийоми для формування загальнолюдських цінностей, які слід інтегрувати в навчально-виховний процес початкової школи [15]:

– *медитація* – кілька хвилин у спокої для відновлення спокою є корисним для психічного здоров'я, вчить саморегуляції, контролю;

– *візуальне сприйняття* (зорове сприйняття – це здатність інтерпретувати те, що відбувається у навколишньому середовищі шляхом обробки різної інформації. Символи, зображення, малюнки, діаграми, плакати, графіки, слуховий та кінестетичний досвід – це конкретні предмети, які важливо зрозуміти як факт порівняно з вербальним режимом).

– *рольові ігри* – зміна особистістю поведінки в процесі вживання в роль, несвідомо заповнити асоціальну роль або свідомо виконувати прийнятну роль. У рольовій грі наголос ставиться не на акторській майстерності, а на аналізі ситуації.

– *сторітеллінг* – інтерактивне мистецтво використання слів та дій для розкриття елементів та образів історії, що покращує уяву учня, залишає сильне враження;

– *анекдоти* – це реальні життєві переживання, які зображують справжні людські почуття та образи. Анекдоти це історії представляють різні точки зору певні життєві ситуації, різні способи переживання та розуміння речей, важливих в житті людини;

– *груповий спів* – зміст пісні, як правило, залишається в свідомості тривалий час. Хоровий спів дозволяє відчути радість від співпраці.

– *групові роботи* – багато цінностей можна отримати в процесі групової роботи.

– *рефлексивна практика* – це процес, за допомогою якого індивід згадує, порівнює, підсумовує роботу пророблену кілька хвилин чи годин тому, що допомагає свідомо аналізувати процес.

У процесі навчання учням початкової школи необхідно сформуванню систему духовно-моральних цінностей як внутрішню сферу самовизначення та самопрезентації людини, здатність творити свій власний світ вимог й оцінок, відображати через інтелектуальний і духовно-психологічний потенціал реальну дійсність відповідно до своїх життєвих ідеалів та своєї людської гідності [15].

Висновки. Сучасний час характеризується зміною системи цінностей. Формування загальнолюдських цінностей серед молодших школярів вимагає змін у системі викладання вчителів, а саме, орієнтації на якість та цінність знань, гуманне та демократичне спілкування з учнями, що є запорукою формування характеру учнів.

Список використаних джерел:

1. Васківська Г. О., Косянчук С. В. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій учнів старшої школи засобами змісту сучасного підручника. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2011. Вип. 11. С. 107–120.
2. Ващенко Т. Г. Діагностика моральних цінностей особистості школярів. Рідна школа. 1996. - № 2. - С. 24–25.
3. Голюк О. А. Воспитание у детей старшего дошкольного возраста чувства собственного достоинства как проекции морально-гуманистических ценностей / Н.А. Пахальчук, И.В. Карук, К.А. Колесник // Science Review. – Warsaw: RS Global S. z O.O., 2018. – Vol. 5. – P. 13-17.
4. Голюк О. А. Становлення суб'єктної позиції майбутніх вихователів ДНЗ та вчителів початкової школи в процесі фахової підготовки / О.А. Голюк // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів / ред. кол.: Г. С. Тарасенко, М. Яворська-Віктовська, В. І. Шахов. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – Випуск 5. – С. 275–279.
5. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
6. Дем'янюк Т. Д., Бех І. Д., Байрамова М. Г., Мельничук Л. С. Духовно-моральне виховання особистості : інноваційний підхід : навч.-метод. посіб. Київ : Волинські обереги, 2007. – 316 с.
7. Демченко О.П. Спостереження за емоційними реакціями дітей у процесі створення виховних ситуацій / О.П. Демченко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – № 5. – Луганськ, 2009. – С.105–114.
8. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2009. – 620 с.
9. Каплінський В.В. Наукова лабораторія педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу як школа формування професійної компетентності / В.В. Каплінський, Н.І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – № 48. – 2016. – С. 59-64.
10. Ковтуненко Л.В. Виховання у школярів загальнолюдських цінностей – один із головних аспектів розвитку особистості// Виховна робота в школі.– 2006.– №12.–С.30-34.
11. Лазаренко Н. Збагачення словника молодших школярів прикметниками / Наталія Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 1. – С. 14-17.
12. Лазаренко Н. И. Формирование лекторского мастерства преподавателя в условиях вхождения в европейское образовательное пространство [Publicasia bola vydana elektronicky v Digitalnej kniznici UK RU] / Н. И. Лазаренко // Zbornik prispevkov z medzinarodnej Presovevedeckej konferencie konanej dria 18. Maja 2018 na Katadre andragogaky, Fakulta humanitnych a prirodnych vied Presovskej university v Presove. URL: P150-161. <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukasova3>.
13. Лазаренко Н. І. Зміст, структура і основні напрямки діяльності наукової лабораторії педагогічної майстерності викладача вищої школи // Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці: зб. Матеріалів III регіональної наук.-практ. конфер. – Т. 15. – С. 24-26.
14. Почтовок С. І. Формування загальнолюдських моральних цінностей молодших школярів як основа духовного виховання. Вісник Житомирського державного університету. 2014. Вип. 3 (75). – (Педагогічні науки).

15. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект : кол. монограф. / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська та ін.]. Київ : Педагогічна думка, 2018. - 260 с.
16. Demchenko, O., Kit, G., Holiuk, O., Rodiuk, N., Pakhalchuk, N., Hryhorovych, O. ДЕЛОВЫЕ ИГРЫ В КВАЗИПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К РАЗВИТИЮ ОДАРЕННОСТИ ДЕТЕЙ //Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I. – 2019. – Т. 144. – С. 159.

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анна Залєвська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.А.Голюк, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

CONDITIONS OF SUCCESSFUL ADAPTATION OF YOUNG CHILDREN TO EDUCATIONAL ENVIRONMENT AT THE ACCOUNT OF PEDAGOGICAL SUPPORT

Anna Zaliavska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі забезпечення педагогічної підтримки адаптації молодших школярів у період пристосування до умов освітнього розвивального простору. Визначені вікові характеристики дітей молодшого шкільного віку, особливості та концептуальні моделі розвивального навчання та провідні педагогічні засоби, які сприяють адаптації учнів початкової школи.*

***Ключові слова:** адаптація, соціально-педагогічна адаптація молодших школярів, педагогічні засоби, розвивальне педагогічне середовище, готовність до навчання.*

***Abstract.** The article is devoted the pedagogical support of adaptation of younger schoolchildren in the conditions of educational developing environment. The age characteristics of young school children, features and conceptual models of developmental learning and leading pedagogical tools that facilitate the adaptation of elementary school students are determined.*

***Key words:** reading, children's reading, cognitive interest, ways of progress of cognitive interest, literary reading.*

Аналітичне опрацювання науково-практичних досліджень даної теми [1-10] дозволяє зробити висновки, що віковий період 6 (7) років пов'язаний із суттєвим зростанням пізнавальних психічних процесів дітей, розвитком емоційно-вольової сфери, появою довільності психічних процесів.

Адаптація (з латинської – adapto) означає пристосування. Молодші школярі повинні, з одного боку, пережити зміну розпорядку дня, пристосуватися до нових умов спілкування, а з іншого – сприйняти та привнести у власне життя нові специфічні правила, вимоги і предмети, пов'язані із навчанням у школі.

Адаптацію до шкільного навчання можна розглядати у трьох базових ракурсах: фізіологічна, психологічна і соціальна. У дійсності всі елементи адаптації певною мірою взаємодетерміновані і корелюються між собою. Зазвичай фізіологічна адаптація відрізняється найменшою тривалістю (до кількох тижнів), позначається на пристосуванні до зміни режиму життєдіяльності, нового порядку дня тощо. Крізь призму пристосування молодших школярів до умов навчання у ЗЗСО слід особливу увагу приділити адаптації соціально-психологічній – активному пристосуванню індивіда до нових умов середовища і оточення, перебудову пізнавальної, мотиваційної та емоційно-вольової сфер особистості при переході до нового етапу життєдіяльності.

Дослідники називають багато критеріїв оцінки процесу адаптації. Л.Гармаш, виходячи із провідного виду діяльності молодших школярів – навчальної діяльності, пропонує оцінювати ефективність адаптації саме за навчальними успіхами дитини [10, с.162-163].